

ÖG ve PD

V: Kuramsal Alt Yapı-2

İşleme ve kavram yapı taşlarına ilişkin alt yapı

İşleme ya da kavram yapı taşlarındaki beceri eksiklikleri/güçsüzlükleri sınıfta zorluk yaşayan öğrencilerin çoğunluğunun deneyimlediği başarı sorunlarının nedenidir.

İşleme yapı taşları alt düzey algısal becerileri içerir, kavram yapı taşları ise daha üst düzey düşünme ve akıl yürütme becerilerini içerir.

İşleme yapı taşlarındaki beceriler tekrarlı uygulamalar ile otomatik hale gelebilen düşük düzey akademik becerilerle ilişkilidir (örn., çarpmaya ilişkin kuralları ezberleme, sözcükleri doğru yazma, testi daha hızlı okuma gibi).

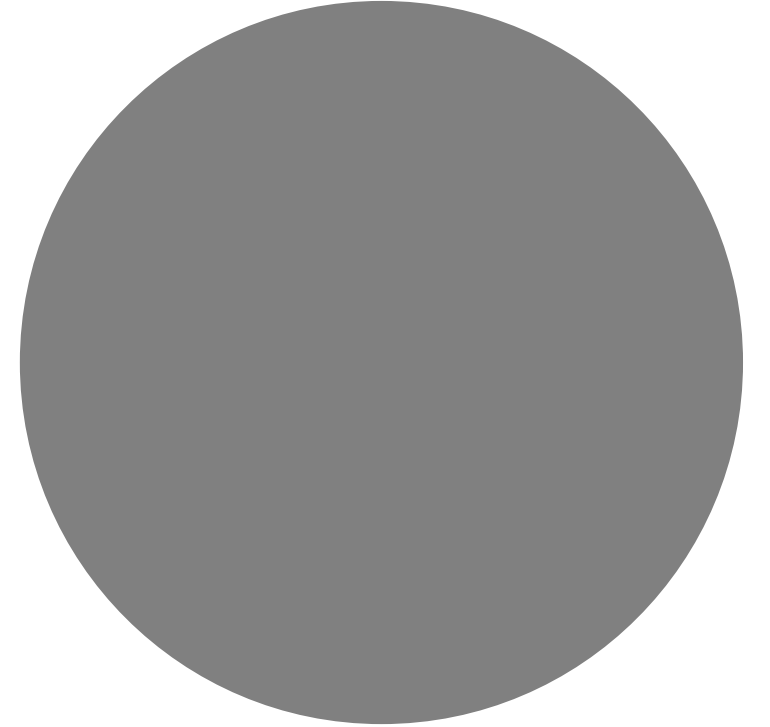
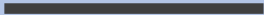
- Aksine, Kavram yapı taşlarındaki beceriler, daha üst düzey işlemlerle ilişkilidir (örn., mektup yazma, ders kitabındaki paragrafları anlama ya da çok işlemlilik matematik sorusu çözme gibi)
- Osgood (1957) un iletişim modelini güncelleyen Illinois Psikolinguistik Beceriler Testi (Kirk, McCarthy & Kirk, 1968) klinik bir model önermiştir. Bu modelde, iki düzey organizasyon içeren 4 süreç yer almıştır:
 - Görsel
 - İşitsel
 - Sözel
 - Motor

- İlk düzey otomatik düzeydir.
- Bu düzeyde bireyin işitsel ve görsel tepkileri, daha az istemlidir, ancak oldukça bütünleşmiştir (örn., hızlı sembol işleme, sözel kısa süreli bellek ya da bir sözcük oluşturmak için sesleri bir araya getirmek gibi görevler/beceriler).
- İkinci düzey olan temsili düzeyde, birey görsel ve işitsel uyarıların anlamlandırılmasını gerektiren görevlerdeki/becerilerdeki daha kompleks aracı işlemleri gerçekleştirir.
- Temel yapı taşları modelinde, otomatik düzey işleme yapı taşındaki becerilere benzerdir, temsili düzey ise kavram yapı taşlarındaki becerilere benzerdir.

- ÖÖG ne ilişkin araştırmalar etkili öğrenme için gerekli iki temel beceri grubuna işaret etmektedir (Ingalls, 1991):
 1. İşitsel ve görsel işlemler: Bu alanlardaki güçsüzlükler, okuma- yazma bozuklukları ve diğer dil ile ilişkili öğrenme sorunlarına yol açar.
 2. Görsel, algısal ve motor işlemler: bu alanlardaki güçsüzlükler okuma sorunlarına yol açar ancak el yazısı, yazım ve matematiği de etkileyebilir.

- Ustalaşıldığında otomatik işlemlere ek çaba gerekmez, kavramsal işlemler ise kontrollüdür ve bilgi ile stratejilerin uygulanmasını gerektirir.
- Bilişsel ve nöropsikolojik süreçlerdeki güçsüzlükler çocuğun öğrenme ve performans hızını azaltır ve ÖÖG'yi açıklamada kullanılabilirler. Ancak doğrudan ÖÖG demek yerine okuma güçlüğü, matematik güçlüğü ve dil güçlüğü gibi alana özgü terimler/etiketler sorunu daha iyi açıklamaktadır. Fletcher ve diğ. (1998) göre, alana özgü başarıyı sağlayan beceriler ile bu becerilerle ilişkili diğer becerileri belirtmek daha uygun bir yaklaşımdır.
- Alana özgü terimler/etiketler sosyal, duygusal, dikkate ilişkin ya da davranış problemlerinde zorluklarla birlikte ortaya çıkabilmektedir.
- ÖÖG gibi heterojen bir terime ilişkin karışıklar *kategori* ve *tanı* terimlerinin yanlış kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Mather & Healey, 1990).

- ÖÖG alanında ÖÖG terimi, hem yetersizlik kategorisi hem de yetersizlik tanısını temsil etmek üzere genellikle hatalı kullanılmaktadır. Kategori olarak terim ÖÖG'dir, ancak tanının ÖÖG'ye ilişkin spesifik bir tür olması gerekmektedir, örn., zayıf fonolojik farkındalığın neden olduğu okuma güçlüğü ya da zayıf çalışan bellek nedeniyle matematik güçlüğü gibi.

İşleme yapı taşlarında fonoloji, ortografi, bellek, motor beceriler ve etkililik/otomatiklik yer almaktadır.

Bu yapı taşları sembolik öğrenme için gereklidir: örn., ses-sembol bileşimlerini öğrenmek, zaman çizelgelerini ezberlemek, harfleri ya da alfabeyi hızlı yazmak gibi.

Bu alanların herhangi birindeki sorunlar temel okuma, yazma ya da matematikte becerilerindeki performansı etkileyebilir.

Bu alanların birinde ciddi yetersizlikleri olan çocuklar genellikle ÖÖG olarak tanılanmaktadır.

Fonoloji, Ortografi, Bellek, Motor ve
Etkililik/Otomatiklik

Bateman'a (1992) göre, ÖÖG olan çocuklar, çocuğa ilişkin diğer bilgiler temelinde yordamada bulunmamızı zorlaştıran şekilde bilgiyi alma, uygulama ve hafızada tutmada sorunlar yaşamaktadır.

En sık gözlenen sorunlar temel okuma, matematik ve yazma becerilerindedir.

İşleme becerilerindeki yetersizliklerine rağmen, ÖÖG öğrencilerin kavramsal becerileri ile mantık yürütme becerileri genellikle sağlamdır.

Aslında çoğunun sözel becerileri ya ortalama ya da ortalamanın üstüdür (Orton, 1966). Okuma güçlüğü olan bir öğrenciyi diğer zayıf okuyuculardan ayıran özellik dinlediğini anlama becerilerinin sözcükleri deşifre etme becerilerinden daha iyi olmasıdır (Rack, Snowling, & Olson, 1992).

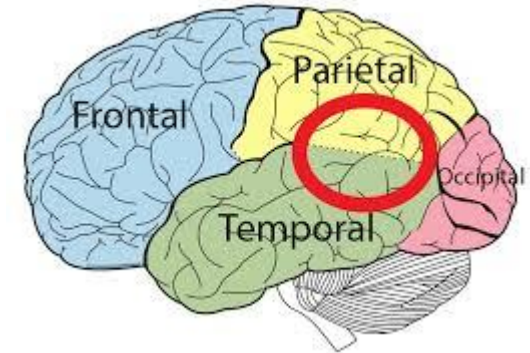
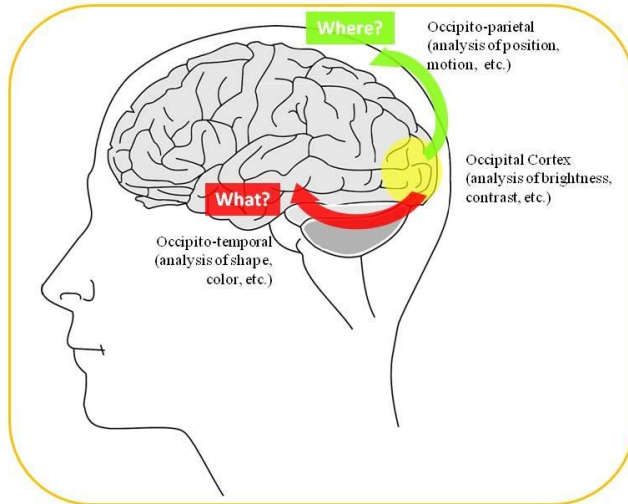
Fonoloji ve ortografi

- Çoğu okuma ve yazma yetersizlikleri fonolojideki (konuşma sesleri bilgisi) ve ortografideki (yazılı dil ve yazı örüntüleri bilgisi) güçsüzlüklerden kaynaklanmaktadır.
- 20. Yy başlarında okuma güçlüklerine ilişkin birçok açıklama okumanın yalnızca görsel yönlerine odaklanmıştı. Gözler ve okuma arasındaki ilişki açık ve net olduğu için okuma güçlüklerinin zayıf görsel işleme becerilerinden kaynaklandığı inancı gelişmişti. Okuma güçlükleri, yanlış göz hareketleri, görsel algı ile ilgili sorunlar, gözleri yavaş sabitleme, gözlerin iş birliği içinde çalışma sorunu ve zayıf tarama yetkinliğine atfedilmişti. Zayıf okuyucuların semptomları da görsel becerilerle ilişkiliymiş gibi görünüyordu. Zayıf okuyucular, okurken harflerin ya da sözcüklerin yerini değiştirebilir (örn., sat yerine tas gibi)

- Semptomlar net olarak görülebilse ve birçok açıklama da önerilmiş olsa da zayıf okumayla ilişkili görsel mekanizmaların tam olarak ne olduğu henüz anlaşılamamıştır.
- Görsel süreçler okuma için çok önemli olsa da birçok okuma yetersizliği olan birey dilin konuşma seslerini (fonemler) yazılı harflerle ya da harf öbekleriyle (grafem/yazıbirim) eşleştirmede zorluklar yaşamaktadırlar → hem fonolojik hem ortografik işlemleri içeren süreç
- Pennington (1991)
 - Okurken sürekli olarak basılı harf dizilerinden sözcükleri seslendiririz. Bunu yapabilmek için alfabenin fonemler, dildeki bireysel konulma sesleri, için bir kod olduğunu anlamamı gerekir. Ve okuduğumuz şeyin anlamına konsantre olabilmemiz için bu kodları çok hızlı ve otomatik bir şekilde kullanmamız gerekir. Foniklerle/ses/sesçil (sözcükleri seslendirme becerisi) disleksili bireylerin zorluğu, okumayı yavaşlatır, daha az otomatik hale getirir ve anlamadan ciddi şekilde bireyi uzaklaştırır (s.59)

Çocuğun fonem-grafem eşleştirmelerini öğrenme becerisi ve sonrasında bu örüntüleri hızlı bir şekilde hatırlayabilmesindeki yetersizlikler sözcük tanıma becerilerinin gelişimini olumsuz etkiler.

Fonolojik ve ortografik işleme yapı taşlarına ilişkin daha fazla destek, işlevsel manyetik rezonans görüntüleme çalışmalarından gelmektedir (fMRI). Bu çalışmaların sonuçları, disleksili çocukların temporoparietal kortekste ya da fonolojik işlemeyi etkileyen yetersizlikleri olabileceğini ya da occipitoparietal bölgelerde sözcük oluşturma bölgesinde ortografik işlemeyi etkileyebilecek yetersizlikleri olduğunu göstermiştir (Shaywitz & Shatwitz, 2003; Temple vd., 2001).

Bu alışmalar gelişimsel disleksinin noral bir temeli olduğunu ve hem fonolojik hem de ortografik işleme bozukluklarıyla kendini belli ettiğini göstermiştir (Temple vd., 2001).

Bu beceriler okuma ve yazma becerilerindeki farklı ğelermiş gibi görünseler de ortografik yeterlik halihazırdaki/geliştirilmiş olan fonolojik duyarlılık ile fonolojik becerilerdeki yeterliğe dayanabilmektedir.

Hafıza

Hafızaya ilişkin sorunlar öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda sıklıkla görülmektedir.

Hafıza kısa süreli çalışan bellek altında üç grupta incelenebilir: 1) bellek hızı, 2) çalışan bellek kapasitesi, 3) dikkat kontrolü

McGrew, LaForte ve Schrank (2014), bellek hızını, bilgiyi şifreleme becerisi ve sonrasında bu bilgiyi bireye sunulduğu aynı sırayla yeniden üretebilme (örn., sırasıyla söylenen rakamları tekrar edebilme) becerisi olarak tanımlamışlardır.

Çalışan bellek kapasitesi, bellekteki bilgiyi dönüştürebilme becerisini de içerir (örn., söylenen sayı dizilerini tersten tekrarlama gibi). Bilgiyi dönüştürürken bireyin küçük bilgileri hemen erişilebilir durumda tutabilmesi gerekmektedir (Cowan, 2014).

Dikkat kontrolü (hem öz düzenleme hem de yürütücü işlevlerin de bir parçasıdır), ilişkili uyarılara odaklanma ilişkisiz uyarıları göz ardı edebilme becerisidir. Bu nedenle bellekteki güçsüzlükler dikkati düzenleme ve kontrol etmeyle de ilişkili olabilmektedir.

ÖG olan öğrencilerin birçok bellek görevinde performansları düşük olmaktadır (Mann, 2003). Harfleri, rakamları, sözcükleri, söz öbeklerini veya cümleleri hatırlamakta güçlükler yaşayabilmektedirler. Belleğe ilişkin bu zorluklar sınıftaki yönergelere uymaları, yılın aylarını sırasıyla saymaları, çarpım tablosunu ezberlemeyi etkileyebilmektedir.

Motor

Motor güçlüğü olanların el yazısında sorunları olacaktır bu da yazılı ürünlerde zorluklar yaşamasına neden olacaktır. El yazısı becerilerine verilen önem yetişkinlikte azalsa dahi motor kontrol sorunları okunaklılık ve yazılı ürünün hızını etkileyecektir.

Etkililik/Verimlilik/Otomatiklik

Bu destekleyici yapı taşı, temel becerilerdeki performansların alt yapısını oluşturur ve hem hızlı hem de kolay çalışma becerisi anlamına gelir. ÖÖG olan öğrencilerin çoğunun üretim hızları düşüktür bu da okuma, yazma ve matematik performansını etkiler. Bu üretim hızına ilişkin problemler temel becerilerdeki doğruluğa ilişkin zorluklardan kaynaklanır.

Kaynak

Learning Disabilities and Challenging Behaviors: Using the Building Blocks Model to Guide Intervention and Classroom Management, Third Edition Third Edition
Nancy Mather Ph.D. (Author), Sam Goldstein Ph.D. (Author), Katie Eklund Ph.D. (Author), Dr. Elaine Cheesman Ph.D. (Contributor), Dr. Deborah Rhein (Contributor), Dr. Annmarie Urso Ph. D. (Contributor)
Paul H Brookes Publishing